

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันปัญหาขยะมูลฝอยได้กลายเป็นปัญหาสำคัญอยู่ในชีวิตประจำวันของประชาชน ทั้งนี้ส่วนหนึ่งเป็นเพราะว่าการจัดการขยะมูลฝอยยังไม่ดีพอ วิธีการกำจัดยังไม่ถูกต้องเหมาะสม ก่อให้เกิดสภาพน่ารังเกียจ สกปรกเหม็น เป็นแหล่งอาหารและเพาะพันธุ์ของสัตว์และแมลงพาหะนำโรคต่าง ๆ เช่น หนู แมลง แมลงสาป ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมสุขภาพอนามัยของประชาชน ในจำนวนขยะมูลฝอยเหล่านี้มีที่มาจากแหล่งผลิตขยะที่หลากหลายแตกต่างกันมากมาย ได้แก่ บ้านเรือน โรงงานอุตสาหกรรม โรงพยาบาล เป็นต้น จึงต้องมีวิธีการเก็บรวบรวม การลำเลียงขนส่ง และการกำจัดที่มีลักษณะเฉพาะแตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับชนิดและลักษณะของขยะแต่ละประเภท ขยะมูลฝอยจากโรงพยาบาลหรือสถานพยาบาลจัดว่าเป็นขยะที่มีอันตรายมากชนิดหนึ่ง เพราะบางส่วนของขยะจากโรงพยาบาลเป็นขยะที่ประกอบไปด้วยเชื้อโรคนานาชนิด ถ้าหากไม่ได้มีการจัดการหรือกำจัดที่ถูกวิธีแล้ว ขยะจากโรงพยาบาลเหล่านี้ก็จะเป็นตัวแพร่กระจายเชื้อโรคจากโรงพยาบาลสู่สาธารณะ ทำให้เกิดการระบาดของโรคได้ (กระทรวงสาธารณสุข/กรมอนามัย, 2540 : 25)

ทราบได้ที่มนุษย์เราหลีกเลี่ยงปัญหาทางด้านสุขภาพไม่ได้ ก็จำเป็นต้องได้รับการรักษาพยาบาลจากหน่วยงานที่เป็นสถานพยาบาลหรือโรงพยาบาล ซึ่งเป็นสถานที่รวมของผู้ป่วยด้วยโรคต่าง ๆ และเป็นแหล่งของเชื้อโรคนานาชนิด นอกจากนี้ในกระบวนการของการรักษาจะมีความยากง่ายเพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับความรุนแรงของโรค ในกระบวนการรักษาพยาบาลผู้ป่วยนั้นมีการก่อให้เกิดขยะมูลฝอยที่มีการปนเปื้อนของเชื้อโรคและสิ่งของอันตรายต่าง ๆ เช่น เข็มฉีดยา ผ้าพันแผล สำลีเบี่ยงเลือด น้ำยาเคมี อวัยวะร่างกายที่ถูกตัดทิ้งเนื่องจากเป็นเนื้อร้าย फिल्मรังสีสารรังสีและอื่น ๆ เป็นต้น ซึ่งเป็นอันตรายต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อม (กรมควบคุมมลพิษ, 2536 : 58) จากรายงานการศึกษาประมาณขยะมูลฝอยของกรมควบคุมมลพิษในปี พ.ศ. 2535 พบว่า โรงพยาบาล ต่าง ๆ ในประเทศไทยจำนวน 255,958 เตียง มีอัตราการเกิดมูลฝอยติดเชื้ออยู่ระหว่าง 0.26 - 0.38 กิโลกรัมต่อเตียงต่อวัน เมื่อพิจารณาถึงการจัดการหรือกำจัดขยะติดเชื้อที่ไม่ถูกวิธี และจะทำให้ขยะเหล่านี้เป็นตัวแพร่กระจายเชื้อโรคไปสู่สาธารณชน และเมื่อพิจารณาความเสี่ยงต่อการสัมผัสโดยตรงกับ ขยะติดเชื้อของพนักงานเก็บขนขยะ พบว่าร้อยละ 8.1 ของคนงาน

โรงพยาบาลศิริราช เคยประสบอุบัติเหตุถูกของมีคมที่มิดำขณะปฏิบัติงาน (สมหวัง คำนชัยจิตร; กาญจนุ คชินทร และ กรองกาญจน์ สังกาศ, 2538 : 42) มีโอกาสได้รับเชื้อโรคและเกิดโรคติดเชื้อ ที่เป็นอันตราย ได้แก่ โรคเอดส์ โรคมืด โรคไวรัสตับอักเสบ โรคบาดทะยัก โรคหนองใน โรค คอตีบ และโรคอื่น ๆ ขณะปฏิบัติหน้าที่ได้ (เทพนม เมืองแมน และคณะ, 2532 : 4 - 6) นอกจากนี้ขยะมูลฝอยติดเชื้อจากโรงพยาบาล ที่ไม่ได้รับการกำจัดและการจัดการที่ถูกต้องยังส่งผลกระทบต่อบุคคลทั่วไป เช่น ก่อให้เกิดเชื้อโรคขึ้นในแหล่งน้ำหรืออากาศ ขยะติดเชื้อจาก โรงพยาบาลและสถานพยาบาลถูกทิ้งออกสู่สิ่งแวดล้อมปะปนรวมกับขยะทั่วไป ทำให้ส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของคนในชุมชนมากยิ่งขึ้น (ณฐนนท์ ทวีสิน, 2537 : 64)

จากรายงานสถิติจังหวัดพะเยาประจำปี 2543 จังหวัดพะเยามีประชากร 517,731 คนทำให้ในแต่ละปีจะมีผู้ป่วยเข้ารับการรักษาในสถานพยาบาลต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก ซึ่งในปี พ.ศ. 2541 จังหวัดพะเยามีโรงพยาบาลรองรับผู้ป่วย จำนวนทั้งหมด 9 แห่ง (รวมโรงพยาบาลเอกชน 1 แห่ง) มีเตียงคนไข้ 860 เตียง แพทย์จำนวน 59 คน ทันตแพทย์ 15 คน และพยาบาลจำนวน 800 คน มีสถานอนามัยในจังหวัดทั้งหมด 90 แห่ง และคลินิกที่ให้บริการแก่ผู้ป่วยทุกประเภท จำนวน 70 แห่ง ซึ่งสถานพยาบาลแต่ละแห่งดังกล่าวก่อให้เกิดขยะติดเชื้อจำนวนมาก จากประสบการณ์การปฏิบัติงานในโรงพยาบาลของผู้ศึกษา พบว่า บุคลากรส่วนใหญ่ของโรงพยาบาลมีพฤติกรรมในการจัดการขยะติดเชื้อไม่ถูกต้อง ถึงแม้ว่าในปัจจุบันโรงพยาบาลจะมีนโยบายการจัดการขยะติดเชื้อจากขยะทั่วไป และมีนโยบายในการกำจัด โดยการดำเนินการเผาขยะมูลฝอยติดเชื้อในโรงพยาบาลเอง แต่เจ้าหน้าที่ในโรงพยาบาลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการ จัดการทิ้งขยะติดเชื้อยังมีพฤติกรรมในการทิ้งขยะติดเชื้อที่ไม่ถูกต้อง เช่น ตาลีเปื้อนเลือด หรือสารคัดหลั่งจากผู้ป่วย สายน้ำเกลือ กระบอกฉีดยาที่ใช้แล้ว ทั้งรวมกับขยะทั่วไป ทำให้ขยะ ติดเชื้อดังกล่าวสามารถแพร่กระจายเชื้อและส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมโดยทั่วไปได้ ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาพฤติกรรมในการจัดการขยะติดเชื้อของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลรัฐในจังหวัดพะเยา มีความถูกต้องมากน้อยเพียงใด มีปัจจัยใดบ้างที่ส่งเสริมหรือขัดขวางพฤติกรรมในการจัดการทิ้งขยะติดเชื้อที่ถูกต้องเหมาะสม ทั้งนี้เพื่อหาแนวทางในการจัดการและแก้ไขปัญหาอันตรายจากขยะติดเชื้อที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการขยะติดเชื้อของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลรัฐ
2. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคในการจัดการขยะติดเชื้อของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลรัฐ
3. เพื่อศึกษาพฤติกรรมในการจัดการขยะติดเชื้อของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลรัฐ

ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้ไปใช้ในการวางแผน และเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดการขยะติดเชื้อของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลไปสู่การปฏิบัติที่ถูกต้อง

ขอบเขตการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาถึงความรู้ ปัญหาอุปสรรค และพฤติกรรมในการจัดการขยะติดเชื้อ โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลรัฐในจังหวัดพะเยา ได้แก่ โรงพยาบาลพะเยา โรงพยาบาลดอกคำใต้ โรงพยาบาลแม่ใจ และโรงพยาบาลขุนเืองธรรมิกราช ในระหว่างวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2543 ถึง วันที่ 31 กรกฎาคม พ.ศ. 2543

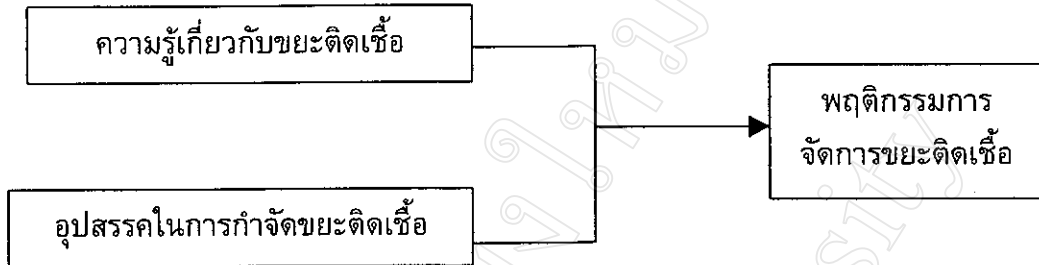
สมมติฐานของการศึกษา

1. เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลรัฐที่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องขยะติดเชื้อต่างกันมีพฤติกรรมในการจัดการขยะติดเชื้อแตกต่างกัน
2. เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลรัฐที่มีปัญหาอุปสรรคในการจัดการขยะติดเชื้อแตกต่างกัน จะมีพฤติกรรมในการจัดการขยะติดเชื้อแตกต่างกัน

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. ตัวแปรอิสระ (Independent variable) ได้แก่
  - 1.1 ความรู้เกี่ยวกับขยะติดเชื้อ
  - 1.2 ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะติดเชื้อ
  - 1.3 ปัญหาอุปสรรคในการจัดการขยะติดเชื้อ
2. ตัวแปรตาม (Dependent variable) ได้แก่ พฤติกรรมการจัดการขยะติดเชื้อของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลรัฐ

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดในการศึกษา

คำจำกัดความที่ใช้ในการศึกษา ขยะติดเชื้อ

หมายถึงขยะจากโรงพยาบาลอันประกอบไปด้วยของ
เสื่อที่สัมผัสกับผู้ป่วยได้แก่สำลี ผ้าก๊อซ กระดาษชำระ
ถุงมือ ผ้าพันแผล พลาสเตอร์ เข็มฉีดยา กระจก
ยา อุปกรณ์สำหรับให้สารน้ำเกลือแร่และเลือด เช่นมีด
เลือดแดง เข็มเลือด สิ่งขับถ่าย หรือของเหลวที่ออก
จากร่างกายของผู้ป่วย เช่น น้ำลาย เสมหะ อุจจาระ
ปัสสาวะ ไขข้อ น้ำสุจิ สิ่งที่ส่งมาเพาะเชื้อที่ต้องทิ้ง
ของเสื่อจากการเพาะเลี้ยงเชื้อ และที่เก็บพวกเชื้อโรค
จานและเครื่องมือสำหรับเพาะเลี้ยงเชื้อ แผ่นกระจก
สำหรับตรวจเชื้อโรค วัคซีนที่ไม่ใช้แล้ว เศษชิ้นเนื้อ
อวัยวะต่าง ๆ ส่วนต่าง ๆ ของร่างกายเด็กที่คลอดออกมา
แล้วเสียชีวิตของเหลวอื่น ๆ ที่ออกมาจากการผ่าตัด
และการผ่าศพ ตลอดจนซากสัตว์ทดลองส่วนต่าง ๆ
ของสัตว์ทดลอง

การจัดการขยะติดเชื้อ

หมายถึงวิธีการแยกเก็บ รวบรวมขยะติดเชื้อจากหน่วย
ต่าง ๆ การขนส่งและเก็บกักขยะติดเชื้อ โดยการใช้
อุปกรณ์ในการจัดการขยะติดเชื้อที่ถูกต้อง และเหมาะสม
ยกเว้นการกำจัดทำลาย

พฤติกรรม	หมายถึง การประพฤติปฏิบัติในการจัดการขยะติดเชื้อ ของเจ้าหน้าที่ในโรงพยาบาลของรัฐ
เจ้าหน้าที่	หมายถึง บุคคลทั้งเพศชาย และเพศหญิง ซึ่งปฏิบัติ งานในโรงพยาบาลรัฐ จังหวัดพะเยาประกอบด้วย แพทย์ เภสัชกร พยาบาล และเจ้าหน้าที่อื่นๆ

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University